

VII. évfolyam 5. szám 1996. május

HÍRMONDÓ

RÉGI NÓGRÁDI LAPOK: PÁSZTÓ ÉS VIDÉKE

Pásztó városa közigazgatásilag 1950-től tartozik Nógrád megyéhez. A helytörténeti kutatók, érdeklődők számára e város életében is fontosak a sajtótermékek. A lapalapítási kedv Pásztó esetében is a múlt század utolsó évtizedeihez köthető. A Nagy Józsefné szerkesztette "Heves megyei sajtóbibliográfia" említést tesz az 1885-1907 között megjelent Pásztói Közlönyről, amelynek példánya nem maradt fenn.

1891-1893 között a Gyöngyösön kiadott Közügyeink c. lap tartalmaz némi pásztói vonatkozást. A Praznovszky Mihály szerkesztette Nógrád megyei hírlapok és folyóiratok bibliográfiája egy szám megjelölését jelzi a Nógrádi Történeti Múzeumban. 1902. november 30-án Pásztó első könyvnyomdájában, a Schlesinger Mihály által működtetett nyomdában elkészült a Pásztó és Vidéke c. hetilap, melynek főszerkesztője Plathy Adorján, felelős szerkesztője Kemény Dezső volt. A vasárnaponként megjelenő lapszerkesztőségi előszavában részletesen kifejtette programját: "Aki társadalmi életünket figyelemmel kíséri és a sajtó

nemes feladatának tudatával, beláthatja, hogy egy ily a múltban sok csapást szenvedett városban mint Pásztó, mely egy idő óta most úgy közgazdaságilag, mint művelődés terén új és jobb korszak küszöbén áll, egy önálló, a magyar műveltség igényeinek megfelelő, teljesen arra törekvő hetilap nagy szükségét pótol."

A program ígérte, hogy nem hanyagolja el a környék községeit sem, figyelemmel kíséri a földművelés új vívmányait, az ipar és kereskedelem fejleményeit, tudósít a közművelődés, a tanügy, a közegészségügy kérdéseiről. A Pásztó és Vidéke helyi munkatársai voltak: Bíró Gyula, Sikorszky József, Ifj. Szabó Ferenc, Bene József, Demecs József, Járdek Jenő, Kemény Erzsike és Dr. Türk Szilárd.

A helyi és a Pásztó környék eseményeiről szóló hírek, az egyletek, a tanügy, az egyház eseményei igen értékesek a település története iránt érdeklődők számára. Most azonban az olvasás, könyvajánlás témakörben említenék egy példát. A Tárca rovatban megjelenő szépirodalmi alkotások között található egy olyan írás "A leányoknak" címmel,

Várossy Mihály aláírással, amely a "külföldi regényolvasás ellen tart mintegy irtóháborút". A szerző Eötvös József, Jókai Mór, Fáy András, Kemény Zsigmond és Vass Gereben regényeit ajánlja az ifjú könyvszerető hölgyeknek.

javasolja azt is, hogy tanítótól, szülőltől, nevelőtől kérjenek tanácsot az olvasni vágyók!

"... okos tanácsra igen sokszor még a legokosabb ember is rászorul, hát még a fiatal leány, ki olyan csemete, mely mellé támasz teendő, hogy el ne sodorja a vihar. Ilyen vihar a rossz regény, különösen a külföldi izgató, mondvacsinált regény, melynek, sajnos nem egyszer esett áldozatul az ártatlan, fogékony ifjú szív." A Pásztó és Vidéke c. lap 1904. augusztus 28-án jelent meg utoljára. Nem maradt sajtó nélkül azonban a település, a Pásztói Hírlap két változatáról a Hírmondó következő számában szólnak.

A Pásztó és Vidéke mikrofilmen olvasható a salgótarjáni Balassi Bálint Könyvtár olvasótermében.

/Bódi Györgyné/

NYELVMŰVELŐ SOROK IV.

Óda a magyar nyelvhez

- részlet -

Magyar nyelv! Sarjadsz és egy vagy velünk

és forró, mint forrongó szellemünk.

Nem teljesült vágy, de égő ígéret,

közös jövő és felzengő ítélet.

nem hús palackok tiszta óbora,

nem billentyűre járó zongora,

de erjedő must, könnyeinkben úszó

tárogatózó.

/Faludi György/

Dalod zsong minden idegemben / itt idegemben - írta a költő Párizsban, 1940-ben. Jogos és szükséges a nyelvet újabb és újabb szempontok alapján, különböző irányokból, illetőleg interdiszciplináris (azaz több tudományra kiterjedő, több szakterületet közösen érintő) módszerekkel vizsgálni, elemezni.

Ilyen kutatásokban, vizsgálódásokban élen jár Balázs Géza. Gyűjtései, feldolgozásai egyszerre tartoznak a nyelvtudomány, a személyiség- és a társadalomlélektan, de a néprajztudomány körébe is. Az Édes Anyanyelvünk ez évi 2. számában a szerző újabb szemponttal lép meg-

"Érdemes lenne a magyar nyelv történetét nyelvpolitikai szempontból is megírni." Így Indul útjára egy gondolat nyomán A törvényes és honi nemzeti nyelvek: út a latintól a magyarig alcímű egyoldalas írása:

A magyar államnyelv 1100 éve a 9. lapon.

A címlapon ugyanekkor Bán Ervin a "kötelességünk tenni érte" indulatával az anyanyelvet illetően a védekező küzdelem álláspontjára kényszerített mai helyzetről szól. Az ezeregyszáz év óta itt, egyazon helyen bennünket megszakítatlanul szolgáló magyar nyelv valószínűleg sokat köszönhet különbözőségének - mondja. Így jellegének megmaradását, s a latinnal való különleges kapcsolatát. Három fejtegetés, elemzés, illetve egy a többezer éves múltba visszatekintő kísérlet forrásadatait is megjelöli. Köszönjük. írásának címe: Honfoglalás és anyanyelv. A magyar nyelv hetén (április 1824.) az érdeklődő olvasók bizonyára örömmel fogadták ezt is. Balázs Géza lendületes, fordulatos, mégis tényszerű kijelentései elgondolkodtatnak. Múltunk néhány történelmi eseménye így sorba

szedve "ajánlott olvasmány" 1996-ban. 150 éves volt két évvel ezelőtt a magyar mint államnyelv. Az 1944. évi II. törvény cikk nyilvánította azzá; azonban csak az 1968-as országgyűlést követő Időszaktól beszélhetünk magyar államnyelvről valójában - emeli ki tanulmányában.

Az anyanyelvről olvasunk, gondolkodunk, ám mindenekelőtt használjuk. Hogyan? Az Anyanyelvápolók Szövetségének említett folyóirata jó társa mind azoknak, akik "veszik a lapot", s figyelnek az írásaikra. Példaadó a Pontozó oldaluk! Feladataik kijelölése nem a már megszokottá vált szűkszavú utasítás formájában történik (Tegyétek..., Alakítsátok át...). Hiába keresnénk a "beküldendő", "megfejtendő" kifejezéseket. Helyettük ez áll: "Ezt tessék beküldeni! Értéke..." stb. S még egy: nem titok a keresztrejtvény fő soraiban található idézet lelőhelyei Sőt! Olvasásra ösztönöz miközben önmagában is ismeretet nyújt.

Hasznos időtöltést kívánunk könyvtárunkban!

/Tolnai Gáborné/

Sokan és sokszor vitáztak már Salgótarján kulturális életéről. Azt viszont senki sem vitathatta, hogy profi szintű zenei élet volt, van és - bízunk benne - lesz is. Kiváló operaénekesek, énekesnők sora, zenekarok, énekarok, ezt nagyobb városok is megirigyelhetnék.

A város zenei életének egyik illusztris képviselőjével beszélgetek. Bemutatkozásként mondana valamit a tanulóvekről?

Zenei gimnáziumban érettségiztem, majd a miskolci Liszt Ferenc Tanárképző Főiskola zongorakarvezetés szakán végeztem. Remekül énekel, de erről nem ejtett szót. Mindig is szerettem volna énekelni, de a konzervatóriumi énektanárnőm nem látott bennem semmi fantáziát. Egyetlen támpontom volt, hogy nagyon jó népzeneitanárom volt, Frank Oszkár, ő figyelt fel a népdal-éneklésemre. Később felkerestem Kovács Irén operaénekesnőt, s hozzá jártam hétvégeken éneket tanulni, majd másfél-két év után Pestre mentem egy magántanárhoz. Ezután kezdtem el hangversenyezni.

Amikor lediplomáztam énekből, nagyon nagy szerencse ért, mert első ízben tartott Magyarországon, a Zeneakadémián mesterkurzust Carelli Gábor, aki Beniamino Giglinek volt tanítványa, s akitől az olasz bel canto stílust a leghitelebberen tudtam átvenni. Rávezetett olyan megoldásokra, melyek hiányában régebben kínlódtam. Például frázisvégek lekerekítése, levegőbeosztás, hosszú frázisok áténeklése. Ezen a mesterkurzuson sok ismert énekes is megfordult, például Tokody Ilona, Pitti Katalin, Leblanc Győző, Gulyás Dénes. Ezek mellett helytállni azért nem volt kis dolog. Hogyan kerül a Salgótarjánba?

Miskolcra 1961-ben kerültem ide. Nem volt könnyű kezdet. A zeneiskolába kerestek szolfézstanárt, de mire ideértünk édesanyámmal, kiderült, hogy még sincs állás. Szerencsére a II. Rákóczi Ferenc Általános Iskolában sikerült elhelyezkednem. Egy év múlva megkerestek a zeneiskolából, s fél évig itt is, ott is tanítottam. A félév letelével kérvényeztem véglegesítésemet a zeneiskolában. Végül is a zongora és az emberi hang párharcából az utóbbi győzött? Az éneket kedveltem meg jobban. Ebben az évben Bányában több énekesem van, mint zongoristám. Az éneklés valami hallatlanul izgalmas és sokágú. Sok mindennek össze kell jönni ahhoz, hogy egy olyan művész, mint Andó Piroška, vagy Kukely Júlia "megszülessen". Úgy hallottam egy ideig a Rádiókórusnál is volt.

1979-ben keresett meg Sapszon Ferenc. Két érdekes esztendő tölthettem Budapesten, a Rádiókórusnál. Mint korrepetitor és szólamvezető szakmailag sokat nyertem. Olyan tapasztalatokat, amelyeket később a kórusaim színvonalának emelésében hasznosítani tudtam. Hallatlanul kitágult a zenei világom. Itt elsősorban a XX. századi kortárs és modern zenére gondolok. Igyekeztem elsajátítani mindent, amit lehetett.

A Liszt Ferenc Kamarakórus sikere erre a legjobb bizonyíték. Csak hogy erről itt a városban sokan csak annyit tudnak, hogy ez a kórus egyszer csak "lett". De hogyan? Amikor a mostani művelődési házat átadták, egy darabig a Közgazdasági Technikum Leánykara volt egyszersmind a ház kórusa is. Később egy zenei előadó a Közgazdasági és a régi acélgyári

Gúthy Eva

a Liszt Ferenc Kamarakórus karnagya

kórus néhány tagjából létrehozott egy kis kamaraszerű együttest.

Amikor az akkori vezető, Jávor Zoli elment, a kórus szétszéledt. Sajnos engem már csak ezután kerestek meg. Régi ismerőseimből, énektanár kollégákból, régi növendékeimből összehoztam egy 12-14 tagú kórust. Eleinte családi és társadalmi ünnepeken vettünk részt, majd egyre népesebb lett a kórus, színvonalban is emelkedett, elkövetkezett az az időszak, amikor nevet kellett választani, és valahogy olyan természetes volt, hogy Liszt Ferenc lesz.

Ahogy így számolgotom, eléggé lekötött. Vagy van még más is?

Sokágú az elfoglaltságom. Tanítok Bányában, a Liszt Ferenc Kamarakórus mellett vezetem a Megyei Rendőrkapitányság Kamarakórusát, Karancslapujtón az asszonykórust, természetesen a zeneiskolában is tanítok még, benne vagyok az Állatvédő és Segítő Egyesület vezetőségében. Most már én is úgy érzem, hogy időnként fáradtságosán sok. Annyira hajszolt lett az élet, nincs túl sok idő arra, hogy kicsit kiengedjen az ember. A hajszát panaszolta. Elsorolt minden vágyat, tervet, vagy azért hagyott valamit, amit szeretne megvalósítani, elérni? Nagyon szerettem volna önálló dal és ária estét Bányában a zeneiskolában, de sajnos nem jött össze. Hát tulajdonképpen mit is szeretnék? Jó pár spanyolországi utat a kórusnak, egyikét fesztiválra való meghívást, Párizsban nagyon szeretnék egy hangversenyt a Cziffra György által helyrehozott kápolnában. Sok jó növendéket természetesen, tehetségeseket. És egy kis nyugalmat magam körül.

/Kapás Tünde/

Zeneszerzők, hangszerek CD-ROM-on

A leghíresebb, legismertebb zeneszerzőket és néhány művüket bemutató illusztrált, interaktív utazás a zene világába a Microsoft "The composer Collection" Windows alapú multimédiás CD csomagja.

Beethoven, Schubert, Stravinsky, Mozart, Strauss életét, korát és műveit, saját szintűnknek, érdeklődésünknek megfelelő módon ismerhetjük meg. Figyelemmel kísérhetjük a szakértői magyarázatokat a mesterek műveinek - Beethoven: IX. szimfónia, Schubert: Pisztráng ötös, Stravinsky: Tavaszi áldozat, Mozart: C-dúr (disszonáns) vonósnégyes, Strauss: Három zenei költe-

mény - zenekari előadása közben, vagy szabadon kalandozgatunk a zene bizonyos részeinek meghallgatása, és a csak ezekhez fűzött magyarázatok között. Betekintést nyerhetünk a zeneszerzés és a hangszerelés titkaiba. Az adott zenemű felépítésére, szerkezetére vonatkozó szöveges információkat a jellemző részek hallgatásával párhuzamosan a monitorunkon megjelentethető partitúra részlettel is bővíthetjük.

Minden egyes program részletes információval szolgál a zeneszerzők életéről és az őket ért hatásokról is. A lemezek használata során szerzett információk pontosságát kvíztételek segítségével ellenőrizhetjük. A "Musical Instruments" CD-ROM, mely Windows és

Machintos platformon egyaránt használható, a hangszerek világába kalauzolja az érdeklődőket, ahol a világ hangszereinek 200 fajtájával ismerkedhetünk meg. Kipróbálhatjuk többféle gitár hangzását, játszhatunk kongán, vagy olyan egzotikus hangszereken, mint a zuma és a conch kagyló.

A hangszereket több mint 500 kitűnő fénykép mutatja be, a hangszerest jellemző részeinek kiemelésével, nagyítási lehetőséggel. 1500 eredeti hangminta segítségével a hangszereket önmagukban, vagy különféle együttesek előadásában hallgathatjuk.

/Győriné Mojzes Anikó/

GYEREKEKNEK

Védett természeti értékeink Kultúrotthon parkja (Karancslapujtó)

Karancslapujtó központjában, mintegy két hektárnyi területen található a szép telepítésű, közepesen gondozott park. Védetté nyilvánítása 1976-ban történt meg.

Évszázados fái szépen illeszkednek a település képébe. Tavasszal és ősszel a színek harmóniája, nyáron a fák hús lombosára teszi kellemessé az itt tartózkodást. A park nemes fái között megtalálhatók: ezüsthárs, hegyi juhar, juharlevelű platán, kocsánytalan tölgy, magaskóris, mezei juhar, nyír, tuja, vörösfenyő. A község tudós fáihoz az lenne igazán méltó, ha gondozásával folyamatosan gondolna rá az utókor. Irodalom: Nógrád megye védett természeti értékei, 1989.

/Füzesi Istvánná/

MÁJUSBAN SZÜLETTEK

GYÁRFÁS ENDRE 1936-ban született Budapesten.

A gyermekeknek szóló első könyve az Ábécéskert c. verseskötete 1973-ban jelent meg. Gyermekverseiben szívesen énekel meg a természet szépségeit: szól vásárokról, farsangról és más olyan eseményekről, amelyek a gyerekek számára ünnepet jelentenek. Verseinek ritmusa, rímeinek játékosága a kisiskolásokat és az óvodásokat egyaránt magával ragadhatja. Meséi, novellái 1975 óta a Kincskereső c. irodalmi gyermekfolyóiratban is olvashatók.

70 éve született LÁZÁR ERVIN a Tolna megyei Alsó-Rácegrespusztán. Írásai szívesen idézi vissza gyermekkorának élményeit. Meséire, gyermekregényeire - amelyek a felnőttek körében is kedveltek - az igazságkeresés, az ötletesség, a játékos szóhasználat, a jellemeket kifejező nevek a jellemzőek. Hősei gyakran emberi tulajdonságokkal felruházott állatok, akik mulatságos helyzetekbe kerülve szórakoztatják olvasóikat.

Díjai: József Attila-díj (1974), Andersen-diploma, Ifjúsági díj (1981), Az Év-Könyve díj (1989), Déry Tibor-jutalom (1990) Soros-életműdíj (1992).

Gyermekkönyveit számos nyelvre lefordították.

/Füzesi Istvánná/

VERS

MÁJUS

RADNÓTI MIKLÓS

Szirom borzong a fán, lehull;
fehérlő illatokkal alkonyul.
A hegyről hűvös éj csorog,
lépkednek benne lombos fasorok.
Mebú a fázós kis meleg,
vadgesztenyék gyertyái fénylenek.

T RÉFÁS K É R D É S

Melyik az a magyar város, melynek neve kétfelé választva, az egyik fele erdei növény, a másik fele mesterembert jelent?

Beküldési határidő: május 20.

Cím: Balassi Bálint Könyvtár
Gyermekkönyvtára 3101 Salgótarján, Pf. 18

Az áprilisi rejtvény helyes megfejtése: Ki korán kel, aranyat lel.

Az áprilisi rejtvény nyertesei:
FODOR GÁBOR, Salgótarján, Gorkij krt. 77., KÖNIG HELGA, Salgótarján, Széchenyi u. 23., PÉK RÓBERT, Salgóbanya, Vár u. 1.

ÚJ KÖNYVEINK

GRAHAME, Kenneth Békavári uraság és barátai

A könyv hősei: négy jóbarát - Vakond, Vízipatkány, Borz és a Varangy. Sokban különböznek egymástól, de két dologban egyetértenek, abban, hogy a barátság szent, valamint: segíts a másikon, csak úgy segíthetsz magadon! Szép könyv, jó könyv, kedves könyv. Lehet rajta sírni, nevetni, szórakozni és elgondolkodni, mert néha ez sem árt.

Nagy játékkönyv

800 játék minden korosztálynak

Több mint 50 táblás játék, 34 kockajáték, a dominó 20 variációja, harmincféle golyójáték, társasjátékok, zenei játékok, labdajátékok, célpadobós játékok és még sok más fantasztikus játék szerepel ebben a könyvben. Ha valakit érdekel a kártyajáték, szó-és egyéb szellemi játék, illet is fog találni.

Ez a könyv szórakoztatja a fiatalokat és az öregeket egyaránt.

/Horváth Andrásné/

Kedves Szülők, Pedagógusok és Gyerekek!

A honfoglalás 1100. évfordulójára készült olvasónapló értékelése befejeződött.

Eredményhirdetés 1996. május 4-én, délelőtt 10 órakor lesz a Gyermekkönyvtárban.

A pályázatot helyesen kitöltőknek meghívót küldünk. Szeretettel várjuk az érdeklődő Szülőket, Pedagógusokat és a pályázó Gyerekeket!

A HÓNAP ZENESZERZŐJE

BRAHMS

Johannes Brahms kiváló német zeneszerző és zongoraművész 1833. május 7-én született Hamburgban, szerény, de tisztességes körülmények között élő protestáns család harmadik gyermekeként. Apja zenész volt, nagybőgős és kürtös egy zenekarban. Korán felismerte fia zenei képességeit, és különböző hangszerek alapismereteire tanította. Johannest azonban leginkább a zongora vonzotta, s az akkor igen híres tanár, Eduard Marxsen kezei között olyan sikereket ért el, hogy 15 éves korában már befejezte zongora- és zeneszerzési stúdiumát. Először a hamburgi dokknegyed bárjaiban játszott, közben házakhoz járt zongorát oktatni. Egészen fiatalon nyílt alkalma fellépésekre is: zongorán kísért, férfikart vezetett és 1848-ban már önálló koncertet adott. Zenei karrierje az 50-es évektől kezdett kibontakozni, amikor is megismerkedett Reményi Edével, a forradalmi múltú magyar hegedűművésszel, és zongorakísérője lett. Még nagyobb hatással volt rá Reményi barátja, a szintén magyar hegedűzseni Joachim József, akivel hosszantartó barátság és zenei megértés kötötte össze. Innen származott a magyar zene iránti vonzódása /Magyar táncok, Cigánydalok, Zongoravariációk magyar dalra, stb./, és több budapesti fellépése. Joachim vitte őt a weimari udvarba, bemutatta Lisztnek, majd összehozta a Schumann házaspárral, akikkel szinte első látásra feltámadó és egész életre szóló rokonszenve zenéjében is megnyilvánuló, magasrendű emberi kapcsolattá alakult. Alapvető féltékenysége és magányossága szinte varázsütésre eltűnt ennek a baráti otthonnak tiszta levegőjében. Maga írta egy levelében: "Ez a ház tele van muzikával, könyvekkel, növényekkel és gyermekhangokkal." Schumann mint "a jövő zenei géniuszát" karolta fel és dicsőítette kritikáiban. 1862-ben végleg Bécsbe költözött, ide vonzotta a klasszikusok emléke és a magyar zene közelsége. Egy ideig a Singakademie karigazgatója volt, majd az egyre fokozódó alkotómunka érdekében "szabadúszóvá" vált. Zongoraművészként, karmesterként ősszel és tavasszal turnézott, telenként Bécsben komponált, a nyarakat pedig általában Lichtenthalban töltötte, az immár özvegy Clara Schumann villájában. Élete utolsó évtizedében számos kitüntetést kapott: doktorátust, díszpolgárságot, Lipótrendet, stb., tagja lett a berlini és a párizsi akadémiának. Előbb lappangó, később gyorsan pusztító májrákban hunyt el 1897. április 4-én. Sírja a bécsi Währing temetőben fekszik Beethoven mellett.

/Kocsis Zoltán/

VENDÉGEINK VOLTAK

Április 16-án a pódium vendégei voltak: TORDAI TERI és HEGEDŰS D. GÉZA

KOJAK

Kortárs Jazz Klub

Május 10., 18.00

JAN GARBAREK:

Twelve Moons

Május 17., 18.00

IAIN BALLAMY:

Balloon Man

MIROSLAV VITOUS:

First Meeting

A klub támogatója: KARANCS
ÉPKER KFT.

PEDAGÓGUS PIHENŐ

Május 24-én, 16.15 órakor

Mindenkit szeretettel várunk, aki szereti a szép zenét, kellemes szórakozásra, kikapcsolódásra, baráti beszélgetésre vágyik.

A foglalkozást a Balassi Bálint Könyvtár földszinti klubjában MÁRTON REZSŐ vezeti

PROGRAMOK

Május 6-án (hétfőn), 16 órakor:

Pap Gábor művészettörténész nyitja meg Bobály Attila szobrászművész és ALKOTÓMŰHELYÉNEK kiállítását könyvtárunk Bóna Kovács Károly Galériájában.
Közreműködik: Vajda Szilárd (furulya)

Május 21-én (kedden), 18 órakor:

VERS ÉS ZENE a könyvtárban - DINNYÉS JÓZSEF daltulajdonos klubfoglalkozása.

Minden héten kedden, 16 órakor:

A Salgótarjáni Modell és Makkett Klub összejövetelei

Rendezvényeinkre minden érdeklődőt szeretettel várunk!